

Fridtjof Nansen

1861–1930

Vi er alle oppdagelsesreisende i livet, hvilken vei vi så enn følger. Den viktigste livsvisdom må vi oppdage med våre egne øyne

Fridtjof Nansen ble født på Store Frøen i Aker like utenfor Kristiania (i dag Oslo). Han studerte zoologi ved universitetet og fikk etter studiene en konservatorstilling ved Bergen Museum. Forskningen her ledet til en doktorgrad om sentralnervesystemet hos blant annet slimålen, som han disputerte på 28. april 1888 – fire dager før han reiste for å lede en ekspedisjon over Grønland.

Grønland 1888

Nansen hadde i 1882 vært med fangstskuta *Viking*, han forsto da at det måtte være mulig å komme i land over drivisen til Grønlands østkyst. Herfra ville han med fem andre skiløpere krysse Grønlands innlandsis fra øst til vest, det motsatte av hva andre hadde forsøkt for ham.

Grønlandsekspedisjonen ble en stor suksess. Den ble starten for en norsk utforskning av polarområdene. Den gjorde Nansen til en berømt mann i Norge og i utlandet. Dessuten lærte Nansen mye under denne ekspedisjonen – ikke minst fordi han måtte overvintre. Nansen forsto hvordan inuittenes kunnskap og teknikker kunne brukes på polarekspedisjoner.

Framferden 1893–96

Nansen hadde som mål å bevise at det gikk havstrømmer tvers over Polhavet. Han fikk bygd polarskuta *Fram* med den hensikt å fryse skipet inn i isen og drive med strømmen over Nordpolen. Ekspedisjonen nådde aldri så langt nord, men Nansen og Hjalmar Johansen forlot skipet med ski og hunder og kom lenger nord enn noen andre før dem – til 86° 14'. Ekspedisjonen endret den vitenskapelige forståelsen av Arktis. Nansen kunne slå fast at Polhavet var et dypvannshav hvor det høyst sannsynlig ikke fantes landområder. Ekspedisjonens vitenskapelige resultater ble publisert i seks bind, utgitt i 1900–1906.

Diplomaten

I flere år før unionsoppløsningen mellom Sverige og Norge i 1905, hadde Nansen interessert seg for de to landenes stilling innen unionen. Ved unionsoppløsningen i 1905 ble Nansen sendt til London av statsminister Christian Michelsen for å tale Norges sak. Her gjorde Norge bruk av Nansens internasjonale berømmelse. Han fikk så i oppgave å reise til København for å overtale den danske prins Carl til å bli Norges konge.

Fra 1906–08 var Nansen Norges første sendemann til Storbritannia. Den viktigste diplomatiske oppgaven under dette oppholdet var framforhandlingen av Integritetstraktaten av 1907, der stormaktene garanterte for sin støtte til Norge mot angrep som kunne true norsk selvstendighet.

Vitenskapsmannen

Etter Framferden ble Nansen utnevnt til professor i zoologi ved universitetet. Forskningsinteressen gikk mer og mer i retning av havforskning og i 1908 ble stillingen omgjort til et professorat i oseanografi. Her gjorde han sine viktigste vitenskapelige arbeider, og Nansen blir regnet som en av pionerene innen moderne fysisk oseanografi, ikke minst på grunn av verket *The Norwegian Sea* som han ga ut sammen med Bjørn Helland-Hansen i 1909.

Nansen arbeidet også innen andre vitenskapsfelt, blant annet historie og kulturforskning. I 1911 ga han ut det kulturhistoriske verket *Nord i Tåkeheimen*, om reiser og oppdagelser i Arktis fram til 1500-tallet. Nansen skrev også en rekke bøker og artikler om politiske forhold i inn- og utland.

Humanisten

Fra 1920 og fram til han døde, var Nansen medlem av den norske delegasjonen til Folkeforbundet. Forbundet henvendte seg til Nansen i april 1920 for å få han til å lede arbeidet med å sende hjem det store antallet krigsfanger etter første verdenskrig. Nansen ledet utvekslingen av 400 000 krigsfanger mellom Russland, Tyskland og det tidligere Østerrike-Ungarn. I 1922 ble Nansen Folkeforbundets første høykommissær for flyktninger.

Nansen engasjerte seg også aktivt i hjelpearbeid i Sovjetunionen da det brøt ut hungersnød i 1921, en innsats han i 1922 fikk Nobels fredspris for. Folkeforbundet opprettet "Nansenpass" i 1922 slik at statløse flyktninger kunne krysse grenser. Nansen satte dype spor etter seg både i Norge og i mange andre land. Han døde 13. mai 1930, og han ble – symbolsk nok – gravlagt 17. mai.

